

ISA BOLETINI NË DOKUMENTET OSMANE

Përmbledhje

Një ndër figurat që zë vend me rëndësi në historinë tonë kombëtare është figura e Isa Boletinit. Isa Boletini jetoi dhe veproi në kapërcyell të dy periudhave të ndryshme kohore, në dekadat e fundit të Perandorisë Osmane dhe në vitet e para të paslargimit të saj nga trojet tona. Një pjesë të madhe të jetës ai e kaloi në Stamboll dhe atje veproi. Për këtë periudhë të veprimtarisë së tij ka një numër të madh të dokumenteve në gjuhën osmane. Kjo është e kuptueshme, sepse Isa Boletini kreu disa funksione dhe shërbeu në detyra të ndryshme brendapërbrenda perandorisë, por edhe udhëhoqi një sërë kryengritjesh me karakter kombëtar, të cilat sigurisht që do të trajtoheshin nëpër kancelaritë dhe dokumentet e kohës.

Nisur nga kjo, në punimin tonë do t'i përmendim dhe do t'i paraqesim disa dokumente osmane, nga shumë sosh, që ruhen në Arkivin Shtetëror Osman të Presidencës në Republikën e Turqisë, të cilat bëjnë fjalë për veprimtarinë e Isa Boletinit nëpër Kosovë, por edhe në vetë qendrën e Perandorisë Osmane në Stamboll.

Fjalët çelës: *Isa Boletini, dokumente, arkivat osmane*

ISA BOLETINI IN OTTOMAN DOCUMENTS

Abstract

One of the figures that has an important place in our national history, obviously, is the figure of Isa Boletini. Isa Boletini lived and acted at the crossroads of two different time periods, in the last decades of the Ottoman Empire and in the first years after its departure from our lands. He spent a large part of his life in Istanbul, and he also acted and worked there. Concerning this period of his activity, there is a large number of documents available in the Ottoman language. And this is quite understandable, because Isa Boletini performed several functions and served in various tasks within the Empire, but he also led a series of uprisings with

a national character, which would certainly be dealt with in the chancelleries and documents of the time.

In this context, in our paper, we will mention and present some Ottoman documents, among many of them, which are stored in the Ottoman State Archive of the Presidency in the Republic of Turkey, which mention the activity of Isa Boletini in Kosovo, but also, and in the center of the Ottoman Empire, in Istanbul.

Keywords: *Isa Boletini, documents, Ottoman archives*

Hyrje

Në Arkivin Shtetëror Osman të Presidencës, në Republikën e Turqisë, ruhet një numër i madh i dokumenteve osmane të cilat flasin për të kaluarën shqiptare, sidomos për personalitete të ndryshme shqiptare që kanë vepruar gjatë Perandorisë Osmane. Meqenëse ata kanë shërbyer gjithandej Perandorisë, për ta sigurisht që edhe ruhen dokumente të posaçme, të cilat munda t'i ndajmë në tri grupe kryesore:

në grupin e parë bëjnë pjesë ato dokumente të cilat flasin për elitën e pushtetit, ose pushtetarët, si: sadrazemë, pashallarë, vali dhe udhëheqës të ndryshëm nëpër departamente të ndryshme të administratës dhe qeverisë së atëhershme,

në grupin e dytë bëjnë pjesë dokumentet për klasën ushtarake, të përbërë nga gjeneralë dhe oficerë të ndryshëm, kryengritës, udhëheqës të lëvizjeve kombëtare etj., dhe,

në grupin e tretë dokumentet për dijetarët, të cilët, gjithashtu, kanë shërbyer nëpër pozita të ndryshme, si profesorë universitetesh, rektorë, autorë të veprave të ndryshme me vlerë të madhe etj., me një fjalë personalitete shumë frytdhënëse në fushën e dijes dhe të shkencës.

Në shumicën e këtyre dokumenteve osmane shohim se shqiptarët na paraqiten si udhëheqës të denjë shtetërorë, oficerë ushtarakë me grada të larta, drejtues të universiteteve dhe akademive, udhëheqës të tyre, rektorë, dhe, gjithashtu, një numër i madh i tyre, edhe punonjës akademikë dhe profesorë universitetesh nëpër lëmenj të ndryshme shkencore. Thënë më thjesht, shqiptarët ishin burrshtetasit, titullarët dhe akademikët më me nam, të cilët gjatë kësaj kohe e përfaqësonin shtresën më të lartë shtetërore të asaj kohe si dhe ishin personalitete që ishin pjesë dhe drejtues të shtresave më të larta akademike-shkencore të asaj kohe.¹

¹ Sadik Mehmeti, Hatixhe Ahmedî, Ramadan Shkodra, *Dijetarë shqiptarë në Perandorinë Osmane 1880-1912*, Prishtinë, 2021.

Në mesin e këtyre personaliteteve të shquara që vepruan në atë kohë është edhe atdhetari ynë i shquar Isa Boletini, për të cilin në arkivat osmane ruhet një numër i konsiderueshëm i dokumenteve.

Fondet në të cilat ruhen dokumentet osmane për Isa Boletinin

Në bazë të hulumtimeve tona në Arkivin Shtetëror Osman të Presidencës, të Republikës së Turqisë, kemi arritur të identifikojmë rreth 200 dokumente osmane që kanë të bëjnë me dhe rreth Isa Boletinit, që kryesisht flasin për veprimtarinë e tij patriotike. Natyrisht, këto nuk janë dokumentet e vetme që ruhen në këtë arkiv, por janë ato të cilat ne i kemi hulumtuar dhe kemi pasur qasje në to. Dokumentet në fjalë e kapin harkun kohor prej një dekade, përkatësisht midis viteve 1900-1910. Për sa i përket llojit të dokumenteve, në mesin e tyre ka shkresa, ankesa, kërkesa të ndryshme, leje, fatura për pranimin e pagës mujore, dokumente që flasin për sigurimin e banimit të tij me qira në Stamboll në kohën sa Isa Boletini ishte i vendosur atje, dokumente që flasin për udhëtimet e ndryshme të tij në Stamboll, Shkup, Durrës dhe gjithandej Shqipërisë, pastaj Podgoricë, Cetinë, Selanik, Jeni Pazar, Nish etj., gjithashtu edhe dokumente të tjera që flasin për ruajtjen dhe mbikëqyrjen e familjes së tij derisa ai nuk ishte aty etj. Të gjitha këto dokumente mund t'i ndajmë në dy grupe:

Në grupin e parë bëjnë pjesë dokumentet të cilat flasin për aktivitetin dhe veprimtarinë e Isa Boletinit në trojet shqiptare të Vilajetit të Kosovës dhe vilajeteve shqiptare në përgjithësi;

Në grupin e dytë të dokumenteve bëhet fjalë për veprimtarinë e Isa Boletinit në kryeqendrën e Perandorisë Osmane në Stamboll, qoftë kur ishte i emëruar deputet “mebus” në Parlamentin e Perandorisë Osmane, qoftë si roje dhe këshilltar i Sulltan Abylhamitit II.

Që studiuesit tanë ta kenë mundësinë sa më të lehtë të këtyre dokumenteve, në vazhdim po i japim të dhënat se në cilat fonde dhe ç'singatura përmbajnë ato. Dokumentet në fjalë ruhen në:

- “Bâb-ı Âlî Evrâkı - Dokumentet e Portës së Lartë”
- “DH. EUM.1.Şb” “DH.MKT (Dâhiliye, Mektûbî Kalemi - Sekretari për Shkresa, Ministria e Jashtme)”
- DH.MUI (Dâhiliye, Muhâberât-ı Umûmiye İdâresi - Administrata e Përgjithshme e Shërbimit Informativ, Ministria e Jashtme)
- DH. SYS (Dâhiliye, Siyâsi Kısım - Këndi i Politikës, Ministria e Jashtme)
- DH. ŞFR (Dâhiliye, Şifre Kalemi - Dosjet Sekrete, Ministria e Jashtme)
- HR. SFR 1. (Hâriciye Nezâreti, Petersburg Sefareti - Ambasada e Petersburgut, Ministria e Brendshme)

- HR. SYS (Hâriciye, Siyâsi - Politika, Ministria e Brendshme)
- HR.TH. (Hâriciye, Tahrîrât - Shkresat, Ministria e Brendshme)
- HSDTFR1 (Rumeli Müfettişliği - Inspektorati i Rumelisë)
- İ.. OM (Îrâde, Orman ve Maâdin - Sektori i Pyjeve dhe Xeheve, Zyra Kryesore e Sulltanit)
- ML. EEM (Mâliye Nezâreti Emlâk-ı Emîriyye Müdûriyyeti -Drejtoria e Pasurisë Shtetërore, Ministria e Financave)
- TFR.İ.A. (Teftîşât-ı Rumeli Evrâkı/Rumeli Müfettişliği, Sadâret Evrâkı - Dokumentet e Inspektimit të Rumelisë/ Inspeksioni i Rumelisë, Zyra e Sadrazemit)
- TFR.İ.KV. (Teftîşât-ı Rumeli Evrâkı/Rumeli Müfettişliği, Kosova Evrâkı - Dokumentet e Inspektimit të Rumelisë/Inspeksioni i Rumelisë, Dokumentet e Kosovës)
- TFK.ŞKT. (Teftîşât-ı Rumeli Evrâkı/Rumeli Müfettişliği, Arzuhaler - Dokumentet e Inspektimit të Rumelisë, Inspeksioni i Rumelisë, Kërkesat)
- Y.A.HUS. (Yıldız Husûsî Marûzât, Pallati Jëlldëz, Kërkesat e Veçanta)
- Y. MTV. (Yıldız Mütenevvî Marûzât - Pallati Jëlldëz, Kërkesa të Llojllojshme)
- Y.PRK.A. (Yıldız Sadâret - Pallati Jëlldëz, Zyra e Sadrazemit)
- Y.PRK.ASK. (Yıldız, Askeri Marûzât - Pallati Jëlldëz, Kërkesat e Sektorit të Ushtrisë)
- Y.PRK.AZJ. (Yıldız, Arzuhal Jurnal - Pallati Jëlldëz, Kërkesat, Raportet)
- Y.PRK.HH. (Yıldız Hazîne-i Hassa - Pallati Jëlldëz, Thesari i Veçantë).

Sikurse shihet, janë disa fonde ku ruhen dokumente për Isa Boletinin dhe veprimtarinë e tij dhe janë të lëshuara nga institucione të ndryshme të perandorisë.

Përmbledhje e shkurtër e disa dokumenteve osmane për Isa Boletinin

Në vijim, për të pasur një pasqyrë sa më të mirë për përmbajtjen e këtyre dokumenteve që kanë të bëjnë me Isa Boletinin dhe jo vetëm me të, do të japim një përmbledhje të shkurtër apo regjistrat e disave prej këtyre dokumenteve.

1. Shqipëri: Shkresë e dërguar nga Konsullata e Shkupit për personat: Bajram Curri, Hasan Vuçitërnalia (Hasan Prishtina) dhe Isa Boletini. Shkresa flet për këta persona, për gjendjen e Qeverisë së Serbisë dhe Shqipërisë.

- (Fondi, "HR.SYS.", nr. i dosjes, 2072, këmishëza nr. 37, dt. 24. 10. 1914, sasia e dokumenteve: 3 dokumente).
2. Isa Boletini duhet të zihet i gjallë apo i vdekur. 2 - Shifra e Valillëkut të Shkupit për kapjen e banditit Hysen Ferhatit, i cili ka kryer shumë krime dhe i cili është i dënuar me vdekje.
(Fondi, Y.MTV., Dosja nr. 231, këmishëza nr. 184, dt. 30 Ra 1320/5. 08. 1902, nr. i dokumenteve: 1 dokument.)
 3. Njoftim i Konsullit të Rosisë në Shkup rreth kthimit të Isa Boletinit, kësaj radhe, ai po kthehej pa leje dhe pa njoftim. Njoftim i Konsullit të Rosisë në Mitrovicë, drejtuar Konsullit të Shkupit. (shiko. 3 dosje, dokumenti i evidentuar me numër 251.)
(Fondi: TFR.I..A., nr. i Dosjes, 3, nr. i këmishëzës: 224, dt. 8 Za 1320/6 shkurt 1903, nr. i dokumenteve, 5 dokumente.)
 4. Dokumente për planifikimin e një udhëtimi me tren të Isa Boletinit për në Selanik. Për këtë largim dhe udhëtim nga vendi i tij duhet të jepej paralajmërim dhe urdhër, marrje e masave, në mënyrë që të mos ndodhte ndonjë shmangie e rastësishme nga rruga. Në dokumente citohet gjithashtu se, ai sapo të arrijë në Selanik, duhet të lajmërohet dhe të merren të dhënat e tij sipas nevojave dhe urdhrave të nevojshme shtetërore. (Fondi Harbije (i Luftës), nr. 144121)
(Fondi BEO, Dosja nr. 1934, nr. i këmishëzës: 145035, dt. 11 B 132014 tetor 1902/, nr. i dokumenteve, 1 dokument.)
 5. Komisioni i Arkës Shtetërore të Zyrës së Sulltanit, me seli në Selanik, pasi kryen barazimet e nevojshme financiare, lidhur me pagën mujore, e dërgon dokumentin e faturës për muajin korrik, për Isa Bej Boletinin, i cili ishte me vendbanim në Mitrovicë. Dokumenti flet për pranimin e pagës mujore.
(Fondi, ML.EEM., Dosja nr. 565, nr. i këmishëzës, 15, dt. 31. A 1322/13 shtator 1906., nr. i dokumenteve, 1 dokument.)
 6. Komisioni i Arkës Shtetërore i Zyrës së Sulltanit, me seli në Selanik, pasi kryen barazimet e nevojshme financiare, lidhur me pagën mujore, e dërgon dokumentin e faturës për muajin gusht, për Isa Bej Boletinin, i cili ishte me vendbanim në Mitrovicë.
(Fondi, ML.EEM., Dosja nr. 570, këmishëza nr., 32, dt. 18 Te 1322/31 korrik 1906, nr. i dokumenteve, 1 dokument.)
 7. Pagesa, transferimi i pagave mujore nga Komisioni i Arkës Shtetërore të Zyrës së Sulltanit, me seli në Selanik, për mitrovicasin Isa Bej Boletini, për muajt prill, maj dhe qershor të vitit 1323.
(Fondi nr., ML.EEM., Dosja nr. 617, këmishëza nr. 65, dt. 22 A 1323/4 shtator 1907, nr. i dokumenteve, 3 dokumente).

8. Pagesa, transferimi i pagës mujore nga Komisioni i Arkës Shtetërore të Zyrës së Sulltanit, me seli në Selanik, për mitrovicasin Isa Bej Boletini për muajin nëntor.
(Fondi, ML.EEM., Dosja nr. 643, këmishëza nr. 55, dt. 19 Ks 1323/1 shkurt 1908, nr. i dokumenteve, 1 dokument).
9. Komisioni i Arkës Shtetërore i Zyrës së Sulltanit me seli në Selanik, dërgon shkresë për rregullimin dhe sistemimin e faturave të pagave mujore të mitrovicasit Isa Bej Boletini.
(Fondi, ML.EEM., dosja nr., 701, këmishëza nr., 60, dt. 27 A 1324/9 shtator 1908, numri i dokumenteve, 1 dokument).
10. Shkresë dhe shtojca të tjera të shkresash, të cilat kishin arritur në Departamentin Kryesor të Shkresave, lidhur me porositë dhe tërheqjen e vërejtjes ndaj Isa Boletinit dhe banditëve të tjerë, me të cilët ishte në bashkëpunim.
(Fondi nr. TFR.I..A..., Dosja nr. 37, këmishëza nr. 3643, dt. 27 M 1336/9 qershor 1901, nr. i dokumenteve, 10 dokumente)².
11. Kërkesa e mitrovicasit Isa Boletini, që nga muaji mars i vitit 1324/1907, paga e tij mujore të transferohet nga Arka e Thesarit të Selanikut në Arkën e Thesarit të Mitrovicës.³
(Fondi, FR.I..ŞKT., dosja nr. 105, këmishëza nr. 10404, dt. 17 Z 1324/1 shkurt 1907, nr. i dokumenteve, 1 dokument).
12. Vëzhgimi i bijve të Isa Boletinit me rastin e ikjes së tij në Nish⁴.
(Fondi nr., HR.SYS., dosja nr. 141, këmishëza nr. 35, dt. 17. 07. 1912, nr. i dokumenteve, 2 dokumente).
13. Aplikimi i masave të nevojshme ndaj Hasan Ferrit⁵ për ndalimin e zullumit të shkaktuar nga ana e tij ndaj banorëve të Gucisë. Sipas asaj që u arrit të merret vesh, gjithashtu, duhet të përcillet dhe të vëzhgohet edhe Isa Boletini, i njohur si një nga bashkëveprimtarët e tij. Nevojitet shpejtimi i hapave të kësaj procedure.
(Fondi, DH.MKT., dosja nr. 2792, këmishëza nr. 91, dt. 20 Ra 1327/11 maj 1909, nr. i dokumenteve, 2 dokumente).
14. Njoftim (shkresë) e dërguar në Vilajetin e Kosovës, lidhur me Hasan Ferrin nga Plava dhe bashkëvepruesit e tij, si Isa Boletini dhe të tjerë, që kanë ide jo të mirë dhe veprojnë me punë e vepra, dhe në Guci e prishin sigurinë, kërkohet nga kryetari i komunës së

² I kemi cituar disa dokumente për pranimin e pagës mujore, meqë në bazë të dokumenteve financiare jepet edhe pozita që ai ushtronte.

³ Në bazë të këtyre dokumenteve arrijmë të kuptojmë qëndrimin e tij në Mitrovicë dhe transferimin e tij të kohëpaskohshëm në Stamboll. Këtë më së miri e dëshmojnë dokumentet e listës së pagave.

⁴ Dokumente të ndryshme të cilat flasin për endjet e herëpashershme të Isa Boletinit gjithandej nëpër trojet shqiptare.

⁵ Me anë të dokumenteve në fjalë njohim edhe personalite të tjera me ndikim dhe rëndësi në Lëvizjen Kombëtare.

- Gucisë, që ndaj individëve në fjalë të veprojë të drejtën ndaj kërkesave të tyre dhe ta mbajë drejtësinë.
(Fondi, DH.MKT. R, dosja nr. 2801, këmishëza nr. 51, dt. 13 R 1327/4 maj 1909, nr. i dokumenteve, 2 dokumente).
15. Njoftim për sëmurjen e djalit të Isa Boletinit. Ndalim hyrjeje në Mal të Zi për familjet Gucia dhe Kastrati.
(Fondi, HR.SYS., dosja nr. 133, këmishëza nr. 25, dt. 28. 07. 1910, nr. i dokumenteve, 2 dokumente).
16. Dërgimi i ushtarëve në Ferizaj. Gjendja në Pejë dhe në Gjakovë. Shtrirja dhe veprimtaria e Isa Boletinit dhe ndihmësve të tij në Vuçitërnë, Pejë dhe Gjakovë.
(Fondi, HR.SYS., dosja nr. 151, këmishëza nr. 1, dt. 17.05.1910, nr. i dokumenteve, 2 dokumente).
17. Ambasadori i Malit të Zi njofton se çetat shqiptare kërkojnë azil në Shqipëri dhe Mal të Zi. Shtrëngimin e gjendjes në Durrës e shkakton Esat pasha. Mendimet dhe idetë e tij thotë se janë të sakta.
(Fondi, DH.EUM. 1.Şb, dosja nr. 1, këmishëza nr. 14, dt. 1 Z 1332/21 tetor 1914, nr. i dokumenteve, 2 dokumente.)
18. Disa tregtarë shqiptarë u shesin kafshë disa rebelëve (kryengritësve) në Serbi. Kryesuesi i banditëve (eshkijave), Isa Boletini, së bashku me ndihmëtarët e tij, ikin në Mal të Zi.
Fondi, DH.MUI., dosja nr. 80-3, këmishëza nr. 38, dt. 19. B 132827 korrik 1910/, nr. i dokumenteve, 22 dokumente.)
19. Prijësit shqiptarë Isa Boletini, Sylejman Batusha dhe të gjithë prijësit e tjerë shqiptarë ikin në Mal të Zi. Shqiptarët e kazasë së Beranes dhe shqiptarët e ardhur nga krahinat e tjera ishin mbledhur këtu për të mos shkuar ushtarë, pra kishin ikur në Mal të Zi. Përgjatë kufirit të Malit të Zi mes tyre shpërthejnë dhe shkreptijnë armët.
(Fondi, DH.SYS., dosja nr. 16, këmishëza nr. 106, dt. 15 R 1329/15 prill 1911, nr. i dokumenteve, 96.)
20. Furnizimi i ushtrisë, nga ana e kryesuesit të Plavës, kundër Austro-Hungarisë, kah ana e Malit të Zi. Ishte paralajmëruar se do të ballafaqohet me dhunë në kufirin Osman. Përcjellja, vëzhgimi dhe tërheqja e vërejtjes së Isa Boletinit, si dhe përshpejtimi i procedurave që do të rridhnin. (Kosovë)
Fondi nr. DH.ŞFR., dosja nr. 411, këmishëza nr. 49, dt. 05 maj 1325/18 maj 1909, nr. i dokumenteve, 1 dokument.
21. Për shkak të kryerjes së krimeve, vrasjeve dhe për shkak të frikësimit të popullsisë, të nxihen personat e dëmshëm, si Hyseni, Ferhati, Isa Boletini, Shabani, Sherifi dhe Ijazi. (Kosovë).

- Fondi BEO, nr. i dosjes 1933, nr. i këmishëzës 144956, dt. 09. B. 1320/ 12 tetor 1902, nr. i dokumenteve, 1 dokument.
22. Ambasadori rus shkon te Sulltani dhe kërkon që Isa Boletini, bashkëshoqëruesi i tij Ferhati dhe të gjithë personat e tjerë që bënin pjesë në këtë grup, të largoheshin nga pozitat dhe veprimtaritë që ata ushtronin asokohe.
(Fondi BEO, nr. i dosjes 1933, numri i këmishëzës, 144956, dt. 09. B. 1320/ 12 tetor 1902, nr. i dokumenteve, 1 dokument. (Fondi Harbije; 144121).
23. Ministria e Forcave Ushtarake dërgon dokument të mbështjellë me zarf, për ecurinë e veprimtarisë së Isa Boletinit. (Fondi, Harixhije; 14421)
(Fondi BEO, nr. i dosjes 1936, nr. i këmishëzës 145191, dt. 19. B. 1320/22 tetor 1902, numri i dokumenteve, 2 dokumente).
24. Shkaqet se pse duhet të zihet, të mbahet nën vëzhgim dhe të internohet Isa Boletini. Shtresa ushtarake që ai i përket. (Harbije; 144121)
(Fondi BEO, nr. i dosjes, 1946, nr. i këmishëzës 145916, dt. 05. Ş. 1320/18 shkurt 1905, nr. i dokumenteve, 1 dokument).
25. Përkujdesja ndaj fëmijëve të Isa Boletinit me rastin e largimit të tij në Nish.
(Fondi, HR.SYS., nr. i dosjes, 141, nr. i këmishëzës, 35, dt. 17. 07. 1912., nr. i dokumenteve, 2 dokumente).
26. Kërkim leje prej dajës së Isa Boletinit, Ahmetit, për të vajtur në Stamboll.
(Fondi, Y..MTV., nr. i dosjes, 247, nr. i këmishëzës, 106, dt. 12 R. 1321/ 8 korrik 1903, nr. i dokumenteve, 1 dokument).
27. Fillimi i procedurave të nevojshme për ndërtimin e një mulliri në fshatin e Isa Boletinit, Kazaja e Mitrovicës. (Orman ve Maadin, 201864).
(Fondi, BEO, nr. i dosjes, 2692, nr. i këmishëzës, 201864, dt. 25 S. 1323/9 mars 1908, nr. i dokumenteve, 1 dokument).
28. Udhëtimi me tren i Isa Boletinit për në Stamboll.
(Fondi, Y..PRK.ASK., dosja nr. 187, nr. i këmishëzës, 77, dt. 04. N 1320/5 dhjetor 1902, nr. i dokumenteve, 2 dokumente).
29. Njoftimi i opinionit lidhur me të bindurit dhe lutjen e Isa Boletinit për vajtje në Stamboll dhe më vonë, nga aty, gjetiu nëpër Anadoll. (Rumeli Myfetishligi - Inspeksioni i Rumelisë)
(Fondi, BEO, dosja nr. 3629, nr. i këmishëzës 272142, dt. 29 S. 1327/ 20 mars 1909, nr. i dokumenteve, 2 dokumente).

30. Dhënia e shumës së të hollave për Isa Boletinin, për dhe rreth Çiflligut të Maticës, kompensim i të mirës së bërë nga ai. (Dahilije/Ministria e Brendshme, 296903.)

(Fondi, BEO, nr. i dosjes, 4005, nr. i këmishëzës, 300318, dt. 02. Ra. 1320./ 9 qershor 1902., nr. i dokumenteve, 2 dokumente).

31. Barazimi dhe dhënia e shpenzimeve të mitrovicasi Isa Boletini, shpenzime këto të deponuara, për ardhjen në Stamboll të shokut, mikut dhe vendasit të tij të çmuar Riza Bej Gjakova.

(Fondi, DH.MKT., nr. i dosjes, 1038, nr. i këmishëzës, 19, dt. 8. Za 1323/4 janar 1906, nr. i dokumenteve, 3 dokumente.)

Nëse e analizojmë në përgjithësi tematikën e dokumenteve të cilat bëjnë falë për Isa Boletinit, do të nxjerrim të dhëna me rëndësi për jetën dhe veprën e tij. Në pah do të dalin personalitete të ndryshme, me karakter dhe ndikim kombëtar.

Përfundim

Nga sa u tha më lart mund të përfundojmë se dokumentet në fjalë përmbajnë të dhëna me interes për ndriçimin sa më të mirë të veprimtarisë së Isa Boletinit, rrjedhimisht edhe të historisë sonë kombëtare në vitet kur veproi ky personalitet me ndikim i kohës.

Varësisht prej rrethanave dhe qëndrimeve dhe veprimtarisë së Isa Boletinit, vërejmë se ndryshojnë edhe qëndrimet e administratës osmane karshi tij. Kështu, në disa dokumente Isa Boletini quhej me titullin “bej”, sidomos kur ishte pjesë e parlamentit dhe afër sulltan Abdylhamitit. Mirëpo kur ai kontestonte urdhrat dhe politikën e qeverisë osmane dhe mbronte interesat kombëtare shqiptare, ai nëpër dokumente quhej rebel e bandit (“eshkija”) ose “i dëmshëm” (“eshirra”).

Në këto dokumente dalin edhe emrat e bashkëveprimtarëve e bashkëshoqëruesve të Isa Boletinit, që sigurisht janë të dhëna me rëndësi, qoftë për ndriçimin e veprimtarisë së këtyre personaliteteve, qoftë edhe të vendit të tyre që zënë në historinë tonë.

Prandaj nga këto dokumente, mes të tjerash, për dhe rreth Isa Boletinit, mund t'i nxjerrim të dokumentuara këto ngjarje:

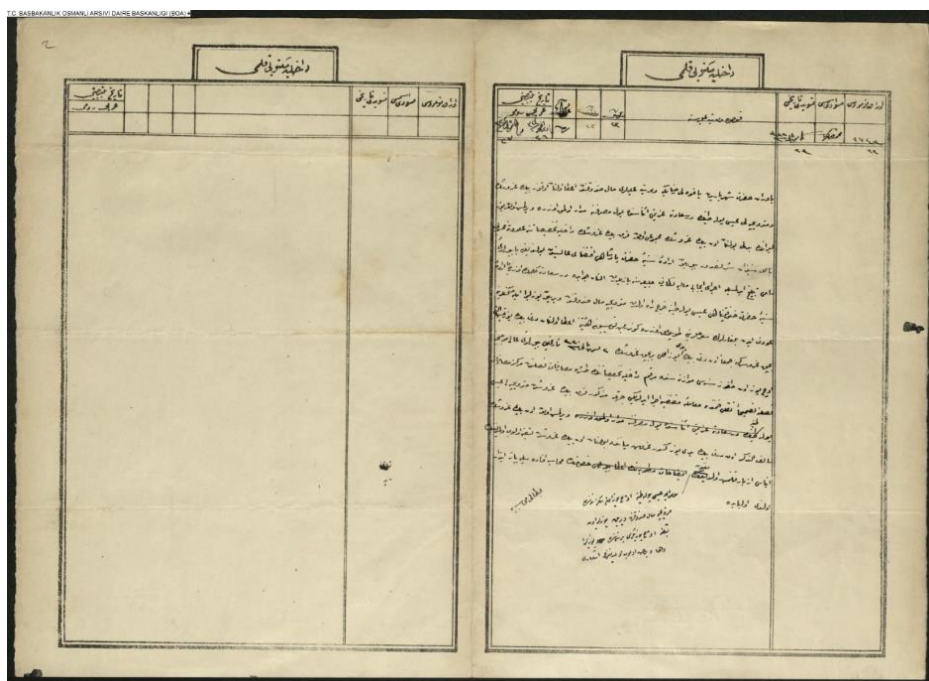
- Ankesat e shumta të ambasadorit rus drejtuar Sulltanit për largimin e Isa Boletinit, njëkohësisht edhe shokut të tij Ferhatit dhe të gjithë grupit të shoqërisë së tij.
- Dokumente kur konsulli rus kërkonte me kërkesa të shkruara për shuarjen e pozitave zyrtare të tyre në Perandori, si ndalimin e veprimtarive të tjera të tyre gjatë atyre kohëve.
- Dokumente të lëshuara nga Komanda Ushtarake e kohës, e që përshkruanin gjendjen e Isa Boletinit dhe të çetave që i udhëhiqte ai.

- Dokumente të cilat flasin për udhëtimin me tren të Isa Boletinit nga Mitrovica për në Stamboll. Tematika e këtyre dokumenteve, pra, koha sa Isa Boletini qëndronte në Stamboll, kishte të bënte me kërkesat dhe interesat e shqiptarëve.
- Dokumente mbi udhëtimin e Isa Boletinit për në Stamboll, sigurimi i avancit për shpenzimet e tij nga Thesari i Ministrisë së Financave.
- Ndërtimi i një guri të mullirit në fshatin e lindjes së tij, në Boletinë të Kazasë së Mitrovicës, si shpërblim dhe bamirësi ndaj Isa Boletinit.
- Dërgimi i Isa Boletinit në Stamboll dhe nga aty, gjetiu nëpër Anadoll.
- Dhurimi i të hollave për ta blerë çifligun e Maticës si dhuratë për Isa Boletinin.
- Informacion nëpërmjet një letër telegrafi të dërguar nga Kosova, që përmbledhte të dhënat për djegien e Kullës së Isa Boletinit, si dhe largimin e familjes së tij nga aty, pra nga kulla.
- Dokumente që flasin për veprimtaritë e Isa Boletinit dhe të Riza bej Gjakovës.
- Udhëtimi i një shoku të Isa Boletinit për në Stamboll, sigurimi i shpenzimeve të tij për këtë udhëtim nëpërmjet Isa Boletinit.
- Frikësimi i serbëve të Mitrovicës nga çeta e formuar prej disa anëtarëve shqiptarë që ata i kërcënonin. Kjo çetë përbëhej nga Ferhadi, Hyseni, Isa Boletini, Shabani, Sherifi dhe Iljasi.
- Dokumente që flasin për sëmurjen e djalit të Isa Boletinit.
- Dokumente që flasin për ndalimin e hyrjes në Mal të Zi, të familjeve Gucia dhe Kastrati.
- Dokumente që flasin edhe për luftimin ndërmjet ushtrisë osmane dhe çetave të Isa Boletinit.
- Shpërblim në të holla nga paga personale e Isa Boletinit, ose vakëf /bamirësi e dhuruar nga ana e tij për ndërtimin e rrugës hekurudhore të Hixhazit. Ndërtimi i kësaj rruge ishte një iniciativë e Sulltan Abdylhamitit II gjatë viteve 1900-1908 dhe kishte të bënte me ndërtimin e hekurudhës e cila do të lidhte Damaskun me Medinen.
- Dokumente të tjera financiare që flasin për pagat, për barazimet e tij me thesarin, dërgimin, pranimin ose vonimin e pagës mujore.
- Telegraf i dërguar nga Stambolli në Kosovë rreth mbikëqyrjes së familjes dhe pasurisë së Isa Boletinit.
- Shkresë e dërguar nga konsulli rus për Isa Boletinin dhe Valiun e Kosovës.
- Kërkim leje nga daja i Isa Boletinit për udhëtim në Stamboll.
- Dokumente që flasin për udhëtimin me tren të Isa Boletinit për në Shqipëri dhe Selanik.

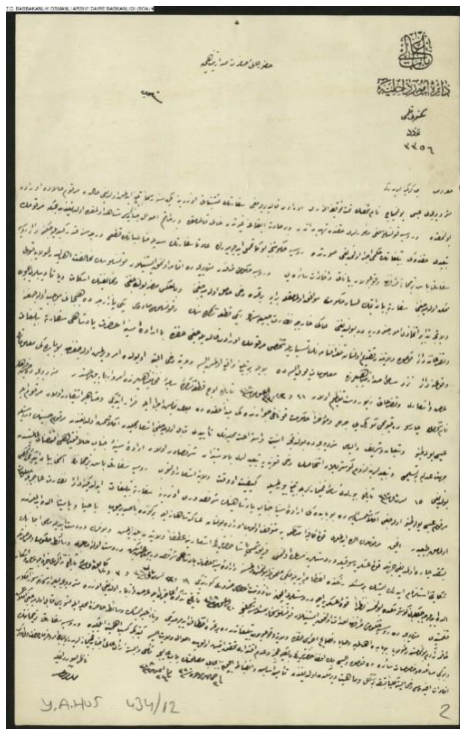
- Përkujdesja ndaj fëmijëve të Isa Boletinit me rastin e largimit të tij në Nish.
- Dokumente që flasin për aktivizimin e çetave të armatosura dhe dërgimin e tyre në Jeni Pazar për ta kërkuar rikthimin e Aqif Beut (Aqif Blytës), përkrahja e këtyre çetave nga Isa Boletini dhe pinjollët e derës të pashallarëve Ali bej dhe Ferhat bej Draga.

Është e padiskutueshme rëndësia e këtyre dokumenteve për historinë tonë ndaj, si të tilla, duhet të hulumtohen e të studiohen nga historianët tanë. Do të kishte qenë mirë që këto dokumente, pasi të jenë identifikuar e hulumtuar në arkivat osmane, kopjet e tyre të bëhen pronë e Agjencisë Shtetërore e Arkivave të Kosovës, ku do të formohej edhe një fond i veçantë për heroin tonë kombëtar Isa Boletini, fond ky i cili jo vetëm se do ta begatonte pasurinë arkivore të këtij institucioni, por edhe do të lehtësonte dhe do ta ndihmonte ndriçimin sa më të mirë të figurës së atdhetarit Isa Boletini.

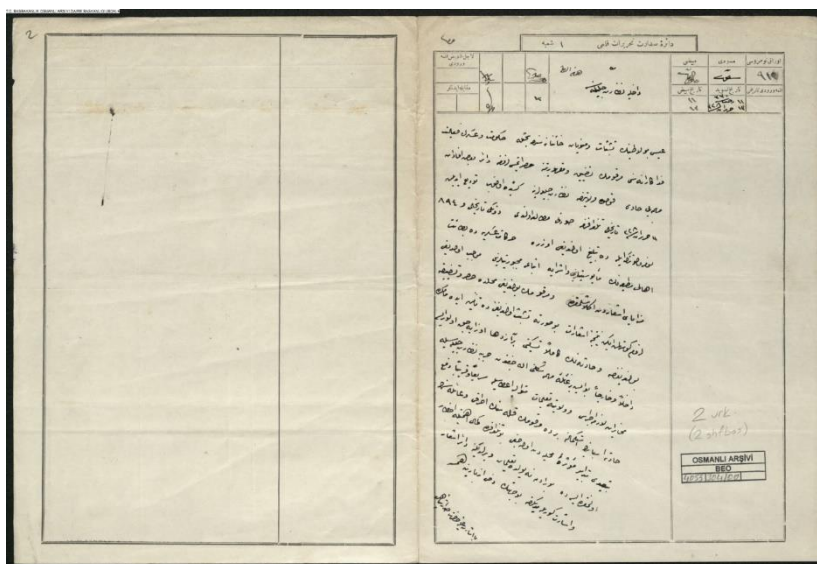
Faksimile të disa dokumenteve osmane për Isa Boletinin

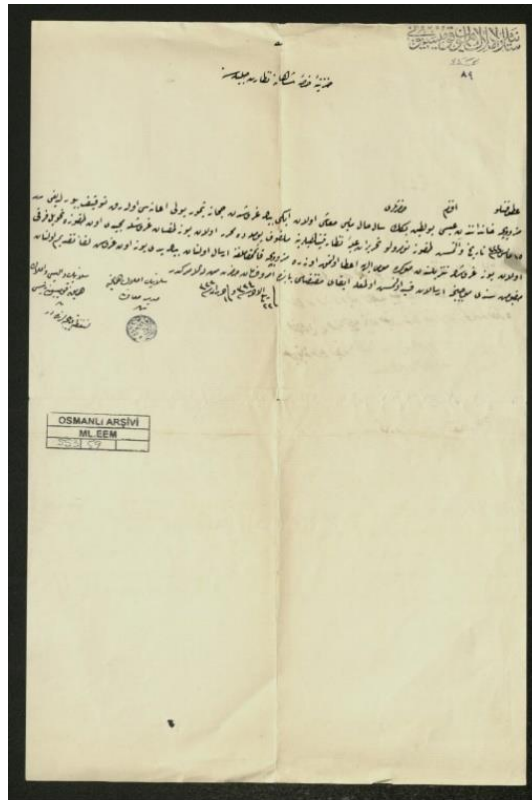
1. Faksimile e dokumentit për barazimin e të dhënave dhe shpenzimeve të mitrovicasi Isa Boletini, shpenzime këto të deponuara për ardhjen në Stamboll të shokut, mikut dhe vendasit të tij të çmuar Riza bej Gjakova.
Dt. 8. Za 1323/4 janar 1906.

2.Faksimile e shkresës së konsullit rus për Isa Boletinin dhe Valiun e Kosovës.
Dt. 30. Z. 1323/24 shkurt 1906.

3.Faksimile e dokumentit: Informacion nëpërmjet një letër telegrafi të dërguar nga Kosova, që përmbledh të dhënat për djegien e kullës së Isa Boletinit si dhe largimin e familjes së tij nga aty, pra nga kulla. Dt. 11. B. 1330/24 gusht 1912.

ML.EEM.00553.00059.001

4. Faksimile e dokumentit që flet për ndarjen e një shume të hollash nga paga e Isa Bej Boletinit për ndërtimin e hekurudhës së Hixhazit.
Dt. 12. H. 1322/24 gusht 1904.

Burimet dhe literatura:

- Fondi, Y.MTV., Dosja nr. 231, këmishëza nr. 184, dt. 30 Ra 1320/ 5. 08. 1902.
- Fondi, "HR.SYS.", Dosja, 2072, këmishza nr. 37, dt. 24. 10. 1914.
- Fondi, TFR.I.A., Dosja, 3, nr. i këmishëzës: 224, dt. 8 Za 1320/ 6 shkurt 1903.
- Fondi BEO., Dosja nr. 1934, nr. i këmishëzës: 145035, dt. 11 B 1320/ 14 tetor 1902.
- Fondi, ML.EEM., Dosja nr. 565, nr. i këmishëzes, 15, dt. 31. A 1322/ 13 shtator 1906.
- Fondi, ML.EEM., Dosja nr. 570, këmishëza nr., 32, dt. 18 Te 1322/ 31 korrik 1906.
- Fondi nr., ML.EEM., Dosja nr. 617, këmishëza nr. 65, dt. 22 A 1323/ 4 shtator 1907.

- Fondi, ML.EEM., Dosja nr. 643, këmishëza nr. 55, dt. 19 Ks 1323/1 shkurt 1908.
- Fondi, ML.EEM., Dosja nr., 701, këmishëza nr., 60, dt. 27 A 1324/ 9 shtator 1908.
- Fondi nr. TFR.I.A., Dosja nr. 37, këmishëza nr. 3643, dt. 27 M 1326/ 9 qershor 1901.
- Fondi, FR.I.ŞKT., Dosja nr. 105, këmishëza nr. 10404, dt. 17 Z 1324/ 1 shkurt 1907.
- Fondi nr., HR.SYS., Dosja nr. 141, këmishëza nr. 35, dt. 17. 07. 1912.
- Fondi, DH.MKT., Dosja nr. 2792, këmishëza nr. 91, dt. 20 Ra 1327/11 maj 1909.
- Fondi, DH.MKT. R, Dosja nr. 2801, këmishëza nr. 51, dt. 13 R 1327/ 4 maj 1909.
- Fondi, HR.SYS., Dosja nr. 133, këmishëza nr. 25, dt. 28. 07. 1910.
- Fondi, HR.SYS., Dosja nr. 151, këmishëza nr. 1, dt. 17.05.1910.
- Fondi, DH.EUM. 1.Şb, Dosja nr. 1, këmishëza nr. 14, dt. 1 Z 1332/21 tetor 1914.
- Fondi, DH.MUË., Dosja nr. 80-3, këmishëza nr. 38, dt. 19. B 1328/ 27 korrik 1910.
- Fondi, DH.SYS., Dosja nr. 16, këmishëza nr. 1 06, dt. 15 R 1329/15 prill 1911.
- Fondi nr. DH.ŞFR., Dosja nr. 411, këmishëza nr. 49, dt. 05. Maj 1325/18 maj 1909.
- Fondi BEO, Dosja 1933, nr. i këmishëzës 144956, dt. 09. B. 1320/ 12 tetor 1902.
- Fondi BEO, Dosja 1933, numri i këmishëzës, 144956, dt. 09. B. 1320/ 12 tetor 1902.
- Fondi BEO, Dosja 1936, nr. i këmishësëz 145191, dt. 19. B. 1320/ 22 tetor 1902.
- Fondi BEO, Dosja, 1946, nr. i këmishëzës 145916, dt. 05. Ş. 1320/18 shkurt 1905.
- Fondi, HR.SYS., Dosja, 141, nr. i këmishëzes, 35, dt. 17. 07. 1912.
- Fondi, Y.MTV., Dosja, 247, nr. i këmishëzës, 106, dt. 12 R 1321/ 8 korrik 1903.
- Fondi, BEO, Dosja, 2692, nr. i këmishëzes, 201864, dt. 25 S 1323/9 mars 1908.
- Fondi, BEO, Dosja nr. 3629, nr. i këmishëzes 272142, dt. 29 S 1327/ 20 mars 1909.

- Fondi, BEO, Dosja, 4005, nr. i këmishëzës, 300318, dt. 02. Ra. 1320./ 9 qershor 1902.
- Fondi, DH.MKT., Dosja, 1038, nr. i këmishëzës, 19, dt. 8. Za 1323/4 janar 1906.
- Fondi, Y..PRK.ASK., Dosja nr. 187, nr. i këmishëzës, 77, dt. 04. N 1320/5 dhjetor 1902.
- Fondi Harbije/Ministria e Luftës; 144121
- Fondi, Harixhije (Ministria e Jashtme); 14421
- Fondi, Orman ve Maadin/Pyjet dhe Minierat.
- Fondi, Rumeli Mufetssligi/Inspeksioni i Rumelisë.
- Fondi, Dahilije/Ministria e Brendshme, 296903.
- Fjalor Enciklopedik Shqiptar, bot: Akademia e Shkencave e Shqipërisë, Tiranë, 2008.
- Fjalori Enciklopedik i Kosovës, boton: Akademia e Shkencave dhe e Arteve e Kosovës, Prishtinë, 2018.
- Sadik Mehmeti, Hatixhe Ahmed, Ramadan Shkodra, Dijetarë Shqiptarë në Perandorinë Osmane, Prishtinë, 2021.
- Sami Frashëri, Kamus-i Turki, Stamboll, 1904.

